

CONSIDERAȚII TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND ACȚIUNEA ÎN SIMULAȚIE

Lect. univ. dr. Vali Ileana Niță
Lect. univ. dr. Cristina Stanciu

La simulation représente l'opération juridique qui consiste dans la conclusion d'un contrat apparent pour donner l'impression de la création d'une situation juridique différente de la situation réelle et d'un autre contrat secret contenant les vrais rapports juridiques que les parties comprennent les établir en réalité. La doctrine et la jurisprudence soutiennent constamment que l'action en simulation est une action en constatation qui n'est soumise à la prescription et peut être exercée par chaque personne intéressée, soit par voie principale, soit par voie d'exception.

1. Considerații generale. Există anumite situații în care terțele persoane sunt îndreptățite să ignore existența unui anumit contract, deci a drepturilor și obligațiilor născute din acesta. O asemenea situație este simulația, considerată a fi astfel o excepție de la opozabilitatea față de terți a contractului. Simulația reprezintă operațiunea juridică ce constă în încheierea unui contract aparent menit să dea impresia creării unei situații juridice diferite de cea reală și a unui alt contract secret conținând adevăratele raporturi juridice pe care părțile înțeleg să le stabilească în realitate. Scopul general și abstract al oricărei simulații este acela al ascunderii de către părți a cuprinsului ori existenței acordului de voință real față de terți.

Simulația, indiferent că prin aceasta se urmărește să se facă a se crede în existența unui act care, în realitate, nu există, sau să ascundă natura actului real printr-un act aparent deghizat ori să marcheze adevăratele condiții ale actului real sau persoanele care îl încheie, constituie un acord între părțile contractante pentru a ascunde adevărata convenție intervenită între ele¹. Pentru existența simulației, este suficient ca actul secret să fi precedat actul aparent ori să fi fost simultan cu el, chiar dacă înscrisul în care s-a consemnat actul secret a fost redactat ulterior săvârșirii actului aparent. Esențial este faptul că înțelegerea între părți, deci convenția în sens de operațiune juridică (*negotium*), să fie anterioară actului aparent sau concomitentă².

Din economia dispozițiilor cuprinse în art. 1175 C. civ. rezultă că simulația presupune existența unui act juridic secret care înlătură sau modifică un act aparent. Întrucât acest act secret se încheie, de regulă, în formă scrisă, el a fost denumit contraînscris. Sensul acestei noțiuni (contraînscris) desemnează simulația, adică simultaneitatea celor două acte juridice, primul aparent, iar al doilea, ascuns (secret), dar anihilat sau modificator, care cuprinde recunoașterea simulației totale sau parțiale a primului act. Din această cauză, simulația nu poate fi dovedită între părțile contractante decât printr-un contraînscris, care ar anihila sau modifica actul aparent ce se pretinde a fi

---

¹ C.S.J., s.civ., dec. nr. 2160/1992, Dreptul nr. 10-11/1993, p. 124 : În speță, pentru că nu a existat o convenție, în sensul de a se încheia un act public în care fratele reclamantului să aibă calitatea de cumpărător – ascunzând, prin aceasta, cumpărarea imobilului de către el – nu se poate vorbi de simulație.

² T.S., s.civ., dec. nr. 1325/1979, C.D.1979, p. 269

simulat. Actul secret, care modifică un act public, la care se referă art. 1175 C. civ., produce efecte în măsura în care este valid sub aspectul condițiilor de fond și de formă³.

2. Caracterul acțiunii în simulație. Acțiunea în simulație este mijlocul procedural prin care se determină caracterul simulat al contractului pentru a se face să se aplice contractul secret.

Acțiunea în declararea simulației unui act are drept consecință stabilirea actului secret, real și inexistența actului public, aparent. Ea este o acțiune în constatare care nu este supusă prescripției și poate fi exercitată de orice persoană oricând pe cale principală ori de excepție. Această soluție este în concordanță cu principiul potrivit căruia aparența de drept poate fi înlăturată oricând, actul juridic simulat nefiind susceptibil de consolidare prin trecerea timpului⁴.

3. Condițiile de exercitare ale acțiunii în simulație. Condițiile de exercitare ale acțiunii în simulație sunt aceleași condiții care trebuie îndeplinite de orice persoană fizică sau juridică pentru a fi parte în procesul civil⁵, și anume afirmarea unui drept (formularea unei pretenții), interesul, capacitatea și calitatea procesuală.

Afirmarea unui drept. Conform art. 109 C.pr.civ, pentru exercitarea acțiunii civile este necesar ca o persoană să afirme un drept subiectiv civil sau să se prevaleze de o situație juridică pentru a cărei realizare calea justiției este obligatorie. În cazul acțiunii în simulație, părțile apelează la instanța de judecată pentru soluționarea conflictelor de interese generate de diversitatea scopurilor simulației, dar și de regimul juridic al contractului secret reglementat diferit în raport cu părțile, și respectiv cu terții.

Capacitatea și calitatea procesuală. Acțiunea în simulație poate fi introdusă de orice persoană interesată. Cel mai adesea este introdusă de creditorul uneia dintre părțile simulației, dar poate fi intentată chiar de una dintre părțile contractante față de cealaltă, care prevalându-se de contractul public refuză să-și îndeplinească obligația asumată.

Interesul. Prin interes se înțelege folosul practic de cel ce a pus în mișcare acțiunea civilă. Efectul principal al acțiunii în simulație este acela de a înceta contractul secret al contraînscrisului, care pentru a fi valabil trebuie să îndeplinească toate condițiile prevăzute de lege. Au interes să intenteze o astfel de acțiune atât părțile, cât și terții prejudiciați de actul aparent, dar și creditorii chirografari ai uneia dintre părți⁶. Astfel, poate intenta acțiunea în simulație partea care dorește să beneficieze de prevederile actului secret în condițiile în care cealaltă parte, prevalându-se de existența actului secret refuză să-și mai îndeplinească obligația.

Acțiunea în simulație poate fi introdusă *de terțul pe care contractul aparent îl prejudiciază* și care are interesul să invoce existența actului secret. De exemplu, cumpărătorul unui imobil închiriat are interesul să se constate că prin actul secret între

³ Î.C.C.J., secția civilă și de proprietate intelectuală, decizia nr. 446 din 25 ianuarie 2005: în conținutul acțiunii introductive reclamantii nu au invocat încheierea, între aceleași părți a unui act secret, diferit de cel pretins aparent, arătând doar că părțile au convenit verbal asupra unei contribuții diferențiate la achiziționarea bunului în litigiu. În atare situație, corect instanțele au reținut că nu s-a făcut dovada caracterului fictiv al contractului intervenit între părți și, deci, în speță nu sunt îndeplinite condițiile care pot duce la concluzia existenței simulației.

⁴ T.S., sc., dec. nr. 3009/1973, Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975, de I.Gh. Mihuță, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 121

⁵ A se vedea V.M.Ciobanu, G. Boroi, Drept procesual civil, Ed. All Beck, București, 2003, p. 2-12

⁶ I. Adam, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, Ed. All Beck, București, 2004, p. 155

vânzător și chiriaș s-a stabilit o chirie mai mare decât cea stabilită în contractul aparent. Terțul nu are interes să introducă acțiunea în simulație în situația în care dorește să beneficieze de actul aparent. Acțiunea în simulație poate fi introdusă și de creditorii chirografari ai uneia dintre părți. Cel mai întâlnit caz este al creditorilor chirografari celui care înstrăinează fictiv bunuri din patrimoniul său și care au interesul ca instanța de judecată să constate că bunurile înstrăinate prin actul aparent nu au ieșit din patrimoniul debitorului.

4. Proba acțiunii în simulație. Deși, potrivit art. 1174 C. civ., actul autentic produce efecte depline între părți cu privire la drepturile și obligațiile pe care le constată, totuși, din combinarea prevederilor cuprinse în art. 1173 și 1198 C. civ. se deduce că și împotriva actului public se poate face probă, fie prin contraînscrieri, fie prin martori și prezumții, când această probă nu are drept scop combaterea faptelor atestate de autoritatea care autentifică, ci declarațiile făcute de părți și consemnate în act.

Posibilitatea pentru părțile contractante de a dovedi, una împotriva celeilalte, în aceste limite, că actul autentic este simulat, în totul sau în parte, rezultă și din dispoziția cuprinsă în art. 1175 C. civ., potrivit căreia actul secret, care modifică un act public, are putere între părțile contractante și succesorii lor universalii. Prin act secret, în sensul art. 1175 C. civ., trebuie să se înțeleagă convenția părților, în sens de operațiune juridică (*negotium*)⁷, iar nu înscrisul doveditor. Această convenție pe care părțile înțeleg să o ascundă, prezentând-o altfel, în totul sau în parte, printr-un act public, intervine fie anterior, fie concomitent cu actul public. O convenție ulterioară ar fi o nouă convenție în raport cu aceea ce rezultă din actul public, întrucât în legătură cu ea nu se pune problema simulației. Prin urmare, când dovada simulației este cerută chiar părților contractante, este de presupus că ele au avut posibilitatea să-și procure o probă scrisă, astfel că pentru combaterea actului aparent reclamantul trebuie să prezinte un contraînscrier întocmit anterior actului fictiv sau concomitent. Această din urmă condiție se impune întrucât, în cazul în care contraînscrierul s-ar încheia ulterior, el ar opera o revocare sau o modificare a primului înscris. Așadar, între părți, simulația nu poate fi dovedită decât printr-un contraînscrier care ar modifica actul aparent ce se pretinde a fi simulat⁸. De la această regulă, doctrina și jurisprudența au consacrat unele excepții considerând admisibile proba testimonială și prezumțiile în următoarele cazuri: când există un început de dovadă scrisă; când părțile au fost în imposibilitate de a-și preconstitui un înscris⁹; când actul a fost întocmit prin fraudă¹⁰, dol

⁷ I. Dogaru, P. Drăghici, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Ed. All Beck, București, 2002, p. 146

⁸ C.S.J., s. civ., dec. nr. 463/1993, în *Dreptul* nr. 7/1994, p. 85.

⁹ T.S., s.civ., dec.nr. 854/1989 în *Dreptul* nr. 3/1990, p. 64: "Existența raporturilor de rudenie între părți poate fi apreciată ca fiind de natură să constituie o imposibilitate morală pentru întocmirea unui înscris, așa încât, în mod justificat, a fost încuviințată dovedirea cu martori a actului secret".

¹⁰ Frauda la lege nu este sinonimă dolului, care constituie un viciu de consimțământ, sancționat cu nulitate relativă, și nici delictului civil. Ea este de domeniul obligațiilor civile contractuale, fiind definită ca un mijloc de eludare prin convenție a legilor de ordine publică, sancționat, în temeiul art. 5 C. civ., cu nulitate absolută. Rezultă că părțile încheie în mod special contractul pentru a fraudă legea (de exemplu, actele simulate, care ascund donații deghizate între soți sau donațiile în favoarea unor incapabili, sancționate cu nulitate absolută)

ori violență¹¹, situație în care se admisibilă proba testimonială, precum și prezumțiile (art. 1191, 1198 și 1203 C. civ.)¹².

Terții pot face dovada simulației prin orice mijloc de probă, întrucât față de ei simulația este considerată un simplu fapt juridic, ei trebuind să fie, însă de bună credință. Din analiza dispozițiilor art. 1175 și art. 1203 C.civ rezultă că simulația poate fi licită, atunci când prin aceasta nu se urmărește ocolirea dispozițiilor legale și ilicită, când se urmărește tocmai acest scop. Această clasificare prezintă importanță și pentru dovedirea actului juridic ascuns¹³. În cazul unei simulații licite, proba cu martori în dovedirea actului juridic ascuns și în scopul de a înlătura efectele actului aparent, prezintă utilitate atunci când forma scrisă a actului real – a contraînscrisului – este pretinsă de lege numai pentru dovedirea lui. În atare situație, actul secret, deși consimțit numai verbal, dovedit cu martori, capătă deplină eficiență juridică și înlocuiește actul aparent redactat în scris.

Când însă forma scrisă ori cea autentică este pretinsă de lege pentru însăși existența actului real – adică a contraînscrisului – acesta nu va putea fi dovedit cu martori. Cu alte cuvinte, pentru ca un contraînscris să-și poată produce efectele, trebuie să fie valabil în el însuși, ca și când nu ar fi fost ascuns, ci public.

În cazul unei simulații ilicite, deci a unei simulații făcute în scopul de a ocoli dispozițiile legale imperative, de ordine publică, proba cu martori – și cu prezumții – este admisibilă (art. 1191 alin. (2) C. civ.).

5. Finalitatea și natura acțiunii în declararea simulației. Simulația este o operațiune juridică constând în încheierea unui act public aparent, menit să dea impresia creării unei situații juridice diferite de cea reală, și încheierea concomitentă a unui alt act juridic prevăzând adevăratele raporturi pe care părțile înțeleg să le stabilească în realitate.

Simulația, prin ea însăși, nu constituie o cauză de nulitate a vreunui din cele două acte încheiate, singura sancțiune a simulației ilicite fiind inopozabilitatea actului secret împotriva terților care cu bună-credință s-au întemeiat pe actul aparent. Actul secret este, totuși, opozabil terților, dacă aceștia au avut cunoștință de existența și cuprinsul contraînscrisului.

Sancțiunea neopozabilității actului secret față de terți se explică prin aceea că ei l-au ignorat, cunoscând numai actul aparent. Însă, atunci când terții au cunoscut actul secret, nu mai subzistă această rațiune și, deci, urmează a se decide că actul secret le este opozabil (art. 1175 C. civ.)¹⁴.

Acțiunea în declararea simulației unui act are drept consecință constatarea existenței actului secret, dar real, și inexistența actului public, aparent. Fiind o acțiune în constatare ce poate fi exercitată pe cale principală ori pe cale de excepție, ea transpune principiul potrivit căruia aparența de drept poate fi înlăturată oricând. Aceasta fiind, așadar, *finalitatea acțiunii* în declararea simulației, evident că toate acțiunile formulate de părți vizând rezoluțiunea, rezilierea sau anularea actului secret nu pot fi concepute decât ca o consecință și în cadrul constatării simulației, pentru ca astfel să poată fi desființat și actul public aparent. În speță, instanțele au fost sesizate cu o acțiune în constatarea simulației vânzării, rezoluțiunea contractului simulat de vânzare-cumpărare pentru neplata prețului,

¹¹ T.S., s.civ., dec.nr. 1108/1983, în Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1981-1985, p. 81.

¹² T.S., s.civ., dec. nr. 1063/1970, Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975, p. 121; T.S., sc., dec. nr. 459/1977, RRD nr. 5/1978, p. 48; C.S.J., sc., dec. nr. 463/1993, Dr. nr. 7/1997, p. 85

¹³ T.S., sc., dec. nr. 1063/1970, Repertoriu ... 1969-1975, p. 121

¹⁴ T.S., s.civ, dec. nr. 136/1970, C.D., p. 97

precum și anularea pentru viciu de consimțământ (dol) a actului aparent. Instanța de recurs¹⁵ a casat hotărârile pronunțate, a constatat simulația, a rezoluționat contractul de vânzare-cumpărare pentru neplata prețului, dispunând repunerea părților în situația anterioară și a respins acțiunea în anularea actului aparent pentru viciul de consimțământ, deoarece acesta a fost desființat ca urmare a rezoluțiunii actului secret. Cererea de anulare pentru dol a actului aparent nu se poate concilia cu rezoluțiunea actului secret pentru neplata prețului, deoarece viciul de consimțământ vizează voința reală, ori o astfel de voință nu subzistă în cadrul actului public care ascunde sub scutul aparenței nereale adevăratele operațiuni juridice intervenite între părți.

Simulația poate atrage totuși sancțiunea nulității atunci când se dovedește că această operațiune juridică a avut drept scop a fraudă legea¹⁶, eludând “prohibițiunea bazată pe o piedică legală”¹⁷. Astfel, dispozițiile art. 812 C.civ sancționează cu nulitatea donațiile făcute în favoarea unei persoane incapabile să primească donația, fie că este vorba despre donații deghizate sub forma unui contract oneros sau de donații realizate prin interpunere de persoane. De asemenea, Ordonanța Guvernului nr. 12 din 29 ianuarie 1998 privind taxa de timbru pentru activitatea notarială, modificată și aprobată prin Legea nr. 122/1998, la art. 6 prevede că: “Este nulă vânzarea prin care părțile se înțeleg, printr-un act ascuns, să plătească un preț mai mare decât cel care se declară în actul autentic.” Nulitatea actului se constată de instanță la cererea oricărei persoane interesate, a procurorului, sau din oficiu. Efectul acestui text de lege de a declara “nulă vânzarea”, deci a actului public și a celui secret, vine în contradicție cu prevederile art. 1175 C.civ. Efectul imediat al acestei ordonanțe a fost stabilit de către Societatea Generală a Experților Tehnici a unor valori sub care un contract nu poate să fie autentificat. Prin acest text de lege, legiuitorul nu a urmărit modificarea Codului civil, ci numai micșorarea evaziunii fiscale prin stabilirea acestor prețuri minime¹⁸.

În concluzie, sancțiunea specifică a simulației este inopozabilitatea față de terți a contractului secret și a situației juridice create de acesta, nulitatea nefiind atrasă de simulația în sine, ci de scopul acesteia, și anume fraudarea legii.

---

¹⁵ Curtea de Apel Ploiești, s.civ., dec. nr. 886/1997, Culegere de practică judiciară 1997, p. 110

¹⁶ A se vedea L. Pop, Drept civil. Teoria generală a obligațiilor, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 128

¹⁷ F.A.Baias, Simulația. Studiu de doctrină și jurisprudență, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 202

¹⁸ A se vedea G. Olteanu, Autonomia de voință în dreptul privat, Ed. Universitaria, Craiova, 2001, p. 84.